

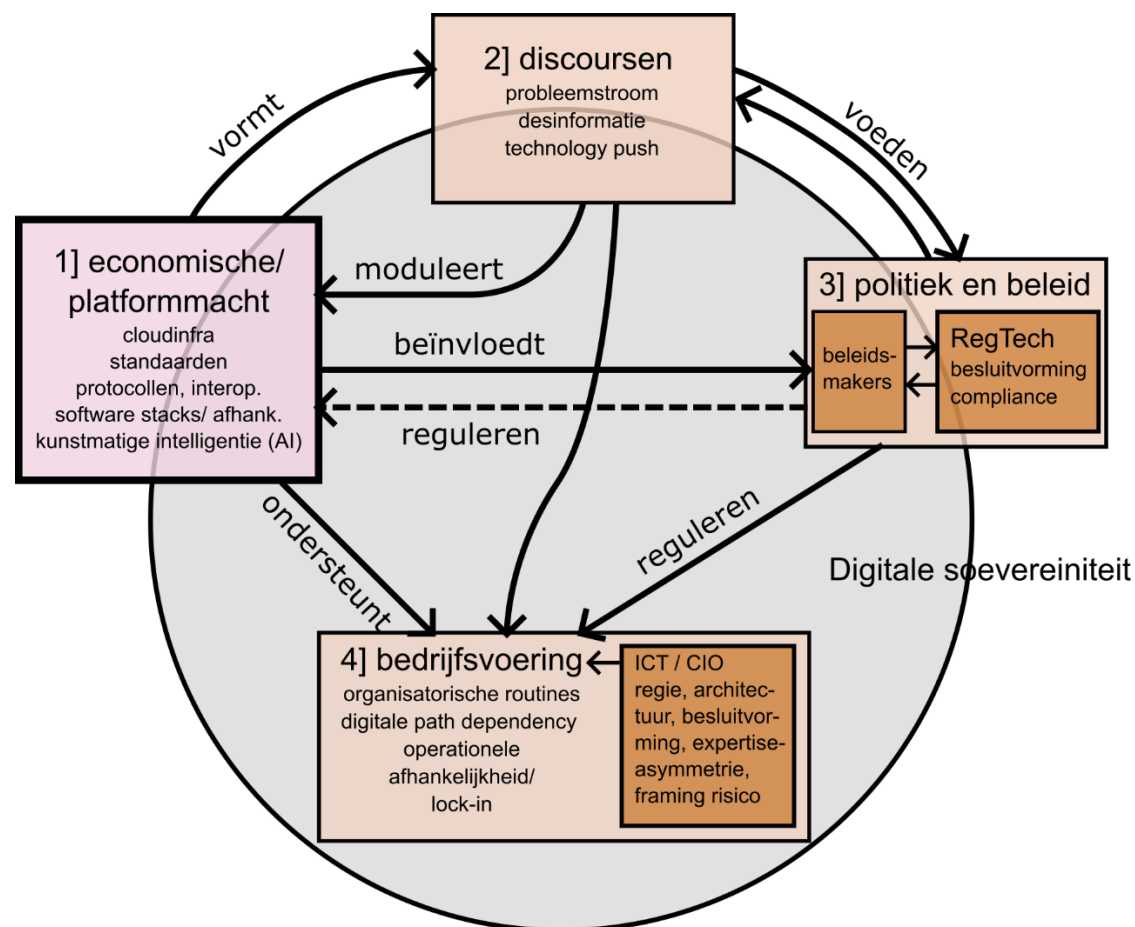
ICT aan de macht

Samenvatting

Er wordt al decennia geschreven over de effecten van voortschrijdende digitalisering op machtsverhoudingen binnen organisaties en onze maatschappij als geheel. De observatie dat er steeds sprake lijkt van escalatie en van het toevoegen van nieuwe dimensies maakt het desalniettemin een onderwerp dat aandacht en nadere analyse verdient. De recente opkomt van brede toepassing van kunstmatige intelligentie (AI) vormt mogelijk de volgende stap in deze meer structurele machtsverschuiving naar digitale infrastructuur, waarbij controle over data, platformen en AI-systemen bepalend wordt voor besluitvorming, autonomie en sturing binnen organisaties en samenleving. Dit vormt de aanleiding voor dit trendalert, waarin deze ontwikkeling nader wordt onderzocht op het niveau van organisaties en de samenleving. Het belang van deze ontwikkeling voor de watersector wordt vervolgens besproken.

Consequenties voor u

	Laag	Middel	Hoog	Beknopte uitleg
Impact				
Zekerheid				

Figuur 1: Eenvoudige weergave van machtsverhoudingen op vier in het trendalert besproken niveaus.

Trendbeschrijving en achtergrond

Er wordt al decennia geschreven over de effecten van voortschrijdende digitalisering op machtsverhoudingen binnen organisaties en onze maatschappij als geheel. Zo beschreef Shoshana Zuboff in 1988 in “In the Age of the Smart Machine” twee aspecten hiervan, namelijk automatisering (vervanging van arbeid) en informatisering (creatie van nieuwe kennis en controle). Bovendien benadrukte zij dat IT niet neutraal is, want het verandert wie toegang heeft tot informatie, en dus wie macht heeft.

Verschillende botsingen tussen Amerikaanse technologiereuzen en de Europese Commissie, en hoge boetes van laatstgenoemde aan eerstgenoemden, vormen een heldere illustratie van de verschuiving van en strijd om de macht in het afgelopen decennium. In het eerste decennium van deze eeuw Microsoft vanwege machtsmisbruik (bundeling van Windows Media Player met Windows, waarmee concurrerende mediaspelers buiten spel werden gezet, en het weigeren om informatie voor interoperabiliteit te delen, Wikipedia, 2025a), in het tweede decennium werd Google om diverse vormen van misbruik van marktdominantie aangepakt (Wikipedia, 2025b), en Apple en Amazon in belastingzaken. In het huidige decennium

voeren de nieuwe Digital Markets Act (DMA) en Digital Services Act (DSA) de boventoon, in het kader waarvan Apple en Meta beboet zijn (Europese Commissie, 2025). De openlijke korte lijntjes tussen de oprichters van de verschillende techreuzen en VS-president Donald Trump vormen een recente nieuwe ontwikkeling in de machtsverhoudingen. Ten slotte roept ook de sterke opkomst van generatieve AI in de afgelopen paar jaar de vraag op welke invloed dit op machtsverhoudingen in het algemeen en van die van deze bedrijven en hun vertegenwoordigers in het bijzonder zal hebben.

Dit trendalert beschrijft een trend die feitelijk al decennia gaande is, namelijk de toenemende invloed en macht van ICT op alle niveaus van de samenleving. De observatie dat er steeds sprake lijkt van escalatie – de steeds grotere verwevenheid van ICT met allerlei processen in de samenleving - en van het toevoegen van nieuwe dimensies – zoals AI - maakt het desalniettemin een onderwerp dat aandacht en nadere analyse verdient. De recente opkomst van brede toepassing van kunstmatige intelligentie (AI) vormt de volgende stap in deze machtsverschuiving die zorgt voor versnelling, concentratie en nieuwe interacties met overheden, organisaties en burgers. Dit gegeven vormt de aanleiding voor dit trendalert.

Verschillende denkers beschrijven deze ontwikkeling vanuit hun eigen perspectief. Roxane van Iperen beschrijft in “Eigen planeet eerst” hoe techbedrijven een sleutelrol zijn gaan spelen in de informatievoorziening en opinievorming, maar ook in militaire, politie- en overheidsoperaties wereldwijd, inclusief Nederland. Sprekende voorbeelden zijn te noemen op het gebied van data-analyse (Palantir) en satellietcommunicatie (Starlink van SpaceX). En filosoof Haroon Sheikh (De Ongelooflijke Podcast, 2026) ziet de positie van de cloudplatformen als volgt : *“We zijn er totaal van afhankelijk geworden. Het is de infrastructuur van de samenleving geworden, van de democratie. Want dat is de manier waarop we informatie binnenkrijgen. Met elkaar praten tot aan gewoon ons dagelijks leven. Hoe, hoe, hoe vinden we de weg en hoe maken onze afspraken. Daar zit het allemaal in. Ja, en die organisaties zijn ongelooflijk groot geworden. Een aantal daarvan, met name in de VS, maar ook in China, zijn de grootste bedrijven ter wereld met inkomens die groter zijn dan de meeste landen. En ze hebben ook nog eens politieke macht en toegang, bij uitstek nu onder Donald Trump. Maar dat is eigenlijk al een tijd zo ook. Er wordt ook gezegd dat Obama maar dan vanuit een soort optimisme door Big Tech aan de macht is geholpen.”*

De onderkenning van deze machtspositie heeft geleid tot oproepen en inspanningen richting digitale soevereiniteit (bijv. Rijksoverheid, 2025).

Componenten van de ICT-macht

1] Platformen en infrastructuur

Platformkapitalisme: wereldwijde online platforms met weinig tot geen regulering – Silicon Valley is hier de baas.

Grote technologiebedrijven als Google, Apple en Microsoft, maar ook technologiegedreven bedrijven als Facebook, Uber en Airbnb delen een businessmodel dat wordt omschreven als platformkapitalisme. Hierin worden hard- en software gebruikt als de basis voor derden om hun eigen zakelijke activiteiten op te ontplooiën (Wikipedia, 2026). Deze platforms brengen groepen samen en plaatsen zichzelf in een positie om alle interacties tussen deze groepen te monitoren en extraheren. Dit is de bron van hun economische en politieke macht (Srnicek, 2017). Hierbij kunnen we onderscheid maken tussen de infrastructuurlaag waarop de platforms draaien, verzorgd door bijv. Google, Microsoft Azure of Amazon Web Services, en de platforms zelf, zoals die van Uber en Facebook, maar ook de advertentiediensten van Google en de webwinkels en videodiensten van Amazon. De regulering van deze platforms is in veel gevallen beperkt (onderbroken lijn in

Figuur 1).

Volgens Graef en Bostoen (2025) oefenen deze platforms op drie wijzen macht uit:

- 1) Macht over individuen: hier gaat het om de impact van platformen op de belangen van werknemers, zakelijke gebruikers en consumenten. Dit omvat aspecten zoals arbeidsomstandigheden, gegevensverzameling, privacykwesties en de invloed van platformen op consumentengedrag.
- 2) Macht over markten: deze dimensie betreft de invloed van platformen op concurrentie en innovatie. Platformen kunnen markten domineren door toegang te controleren, netwerkeffecten te benutten en concurrenten te marginaliseren, wat leidt tot verminderde concurrentie en innovatie.
- 3) Macht over de samenleving: deze dimensie betreft de invloed van platformen op politiek, publieke opinie en hun aanwezigheid in domeinen zoals gezondheid en onderwijs, die voorheen voornamelijk werden gedomineerd door publieke actoren. Platformen kunnen de publieke sfeer beïnvloeden door contentmoderatie, informatieverspreiding en politieke betrokkenheid.

Shoshana Zuboff (2019) gaat in haar analyse nog een stap verder en beschrijft het economische model van grote techbedrijven in termen van het systematisch

verzamelen van persoonlijke data om vervolgens te worden gebruikt om toekomstig gedrag te voorspellen en commercieel uit te baten. Dit “surveillance capitalism” centraliseert economische en sociale macht, beïnvloedt persoonlijke autonomie en kan democratische processen ondermijnen. Een groot deel van de infrastructuur waarop de digitalisering drijft, wordt bovendien geleverd en beheerd door slechts drie partijen: Amazon, Microsoft en Google (Luitse, 2024). De afsluiting van het Internationaal Strafhof in Den Haag in mei 2025 (Quel, 2025), of deze nu daadwerkelijk plaatsvond of niet (Clark, 2025), heeft de afhankelijkheid van organisaties wereldwijd onderstreept en gediend als wake-upcall en geleid tot ambities van (grotere) “digitale autonomie”. De genoemde bedrijven oefenen infrastructuurmacht uit op verschillende manieren. Luitse (2024) beschrijft deze in relatie tot AI-infrastructuur:

- 1) verticale integratie (alle lagen van de zogenaamde cloudstack, van gespecialiseerde hardware tot opslag en diensten);
- 2) complementaire innovatie (strategische uitbreiding van diensten die nauw aansluiten op bestaande platformfunctionaliteit);
- 3) de kracht van abstractie (verbergen van complexiteit achter toegankelijke interfaces).

Het eerste vergroot afhankelijkheid, het tweede versterkt de dominantie van het platform, en het derde

bevordert lock-in en beperkte de mogelijkheden tot toezicht. Deze wijzen van machtsuitoefening gelden overduidelijk ook in bredere zin voor de (cloud-gebaseerde) diensten en infrastructuur. De slotte kan deze ook de basis vormen van compliance met de EU-richtlijn NIS2 over cyberveiligheid (De Lacy-Brown et al, 2025), waarmee de machtspositie van deze bedrijven verder wordt versterkt.

2] Discoursen

Naast expliciete macht en gericht handelen is er ook een subtielere vorm van macht denkbaar, namelijk het vormen van processen, organisatiestructuren, taal en gedachtenpatronen naar de mal van digitale technologieën. Dit kan zowel onbewust en onbedoeld als bewust en doelgericht plaatsvinden. We hebben het hierbij o.a. over discoursen: het spreken van een bepaalde groep waarmee deze de **werkelijkheid** structureert en daarmee impliciet vastlegt wat zij voor **moraliteit** en **waarheid** houdt. Discoursen weerspiegelen geven vorm aan machtsrelaties.

Het begrip van sociale problemen en het initiatief om hiervoor beleid te formuleren vormt onderdeel van de zogenaamde probleemstroom. De grote technologie-bedrijven hebben hier in toenemende mate invloed op dan wel controle over, bijvoorbeeld door “het identificeren van probleemgebieden, het vormgeven van

discoursen via hun platforms en het vormgeven van het kennisdiscours via hun AI-tools gebruikt in onderzoek” (Khanal et al., 2025). Zij beheersen sociale media en zoekmachines, waarmee zij invloed (kunnen) uitoefenen op welke problemen aandacht krijgen, maar ook onze sociale interacties, normen en etiquette daarbij. Dit geldt niet alleen voor het grote publiek, maar ook voor (academisch) onderzoek.

Zij zijn ook de manifestatie van het heersende narratief dat technologie voor alle problemen een oplossing kan bieden. Met name op het gebied van kunstmatige intelligentie worden de verwachtingen wat dit betreft hoog opgedreven (Katzenbach, 2021), bijvoorbeeld bij het oplossen van de klimaatcrisis door het vergroten van efficiëntie van productieprocessen, het balanceren van duurzame energiebronnen, het beter voorstellen van extreem weer en het helpen ontwerpen van nieuwe materialen (Hall, 2026), of in de gezondheidszorg door – opnieuw – vergroting van efficiëntie, verlagen van kosten, betere diagnostiek en gepersonaliseerde behandelplannen (Europese Commissie, 2024).

Dit narratief legitimeert de enorme investeringen die worden gedaan in de ontwikkeling van AI en de bouw van de fysieke infrastructuur hiervoor in een zogenaamd solutionistisch discours (bijv. Laaksonen en Frig, 2026). Daarnaast leidt een toenemende stroom desinformatie tot botsende discoursen. Ons huidige informatie-

ecosysteem blijkt hier extra kwetsbaar voor (UU Verdieping, z.d.). De betreffende platforms zijn doelbewust zo ontworpen. Hoogleraar José van Dijck: *"Facebook, Twitter, YouTube en andere sociale media gebruiken algoritmen om de inhoud die meer kans maakt om je aandacht te krijgen, te versterken... Hoe meer tijd je doorbrengt op sociale media, hoe meer gegevens je over jezelf weggeeft, en deste makkelijker het voor deze platforms is om advertenties te targeten en te verkopen. Door jouw aandacht te verkopen aan adverteerders verdienen platforms geld aan hun gratis diensten"*. De invloed van dergelijke desinformatie verspreid op sociale netwerken is in discoursen op meerdere onderwerpen gesignaleerd, waaronder gezondheid (Dennis en Lindberg 2025) en politiek (ICFJ 2025).

3] Politiek, beleid en bestuur

In de Verenigde Staten lijkt er inmiddels sprake te zijn van een ware vervlechting tussen de grote techbedrijven en de politieke macht in Washington (Martijn, 2025). In Europa is het (nog) niet zover, maar is er wel degelijk sprake van een grote lobbydruk. Dit fenomeen is natuurlijk niet beperkt tot de techsector, maar bij de Europese Commissies Juncker (2014-2019), Von der Leyen I (2019-2024) en Von der Leyen II (2024-) stonden Google, Microsoft, Meta en/of Amazon wel steevast in de top 10 wat betreft aantallen lobbymomenten (Integrity Watch EU, 2025, zie ook BTO Trendalert

Lobbycratie, 2020). Verschillende landen erkennen de groeiende macht van de grote techbedrijven. Denemarken, het Verenigd Koninkrijk, China en de Verenigde Arabische Emiraten hebben daarom technologie-gezanten of zelfs een -ambassadeur in Silicon Valley gestationeerd (Budaghyan, 2025). En Albanië heeft inmiddels een AI-chatbot benoemd tot minister van Aanbestedingen in een poging corruptie te bestrijden (NOS, 2025). En soms vindt er directe stimulering van grote techbedrijven en hun macht plaats. Zo beschrijven Papaevangelou en Siapera (2025) hoe de Griekse overheid door het stimuleren en ondersteunen van de bouw van datacenters door Microsoft, op zichzelf ten behoeve van de ontwikkeling van digitale infrastructuur en economie, bijdraagt aan de consolidatie van de macht van grote techbedrijven.

Andersom doet de politiek pogingen om de grote techbedrijven in enige mate (met grote variatie tussen landen/regio's) te beteugelen.

Op EU-niveau bestaat er een samenhangende verzameling richtlijnen:

1. Verordening digitale markten/ Digital Markets Act (DMA, Europese Commissie, 2026a) met als doel macht van de toegangspoorten (zoekmachines, appwinkels, berichtendiensten) te reguleren ten behoeve van gelijke markttoegang,

interoperabiliteit, en voorkomen van concurrentievervalsing;

2. Verordening digitale diensten / Digital Services Act (DSA, Europese Commissie, 2026b) met als doel de rechten van burgers en consumenten te beschermen door de inhoud en aansprakelijkheid van grote platforms te reguleren;
3. AI-verordening / AI Act (Europese Commissie, 2026c) met als doel het reguleren van de risico's van AI-systemen, transparantie en het respecteren van auteursrechten bij het trainen van AI-systemen.

Meer in algemene zin wordt het mededingingsrecht dat is beschreven in artikelen 101 en 102 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (Europese Unie, 2007) gebruikt door de EU om oneerlijke concurrentiepraktijken van grote techbedrijven aan te vechten.

Ook wordt de afgelopen jaren de roep om technologische dan wel digitale soevereiniteit, d.w.z. onafhankelijkheid van niet-Europese platforms en infrastructuur, luider (bijv. Madiaga, 2020, Di Marco, 2025)

RegTech

RegTech is een afkorting van Regulatory Technology, letterlijk regelgevingstechnologie. Aan de ene kant omvat dit het coördineren of besturen van processen.

Dit wordt algoritmisch management of algoritmische regulering genoemd. Traditioneel gezien worden sociale processen, gedrag en besluitvorming in de maatschappij gecoördineerd en gestuurd binnen de kaders van de bestuurlijke en economische hiërarchie. Bij algoritmisch management of algoritmische regulering worden in plaats daarvan algoritmen ingezet, waarbij de regels en prikkels van data-gedreven systemen de rol van traditionele hiërarchische mechanismen (of in een bredere context ook die van markt of recht) (gedeeltelijk) overnemen. Voorbeelden zijn het automatisch genereren van werkschema's en verdelingen of routes voor bezorgers en het algoritmisch monitoren van thuiswerkers en hotelpersoneel, maar ook het "nudgen" van gebruikers (Mateescu en Nguyen, 2019). Het combineert technische procedures van dataverwerking en modellering met bestuurlijke logica's, en verschuift zo de locus van maatschappelijke en politieke macht naar de ontwerpers, eigenaars en beheerders van deze systemen. Gritsenko en Wood (2020) stellen vast dat dergelijke algoritmen de efficiëntie kunnen vergroten, maar daarbij wel de beslissruimte voor beslissingsnemers verkleinen – deze wordt deels overgeheveld naar het ontwerp van de algoritmen. Er is echter sprake van een impliciete asymmetrische aard van machtsrelaties in algoritmische regulering. Deze komt voort uit de commerciële drijfveren die ten grondslag liggen aan het ontwerp en

de toepassing van digitale platforms (Yeung, 2018). Als voorbeeld noemt deze auteur digitale contracten t.b.v. de huur van een auto of het lenen van geld, waarbij de automatische handhaving vooral ten voordele van het bedrijf en niet de consument lijkt te werken. Veel karakteristieken van algoritmisch management zijn overgenomen uit de platformeconomie (Mateescu en Nguyen, 2019, zie ook verderop in dit trendalert). Zij resulteren in vier uitdagingen:

- (1) het introduceert nieuwe vormen van surveillance en controle die de autonomie van werknemers beperken en de ruimte om hun werk naar eigen inzicht te organiseren verkleinen;
- (2) door gebrek aan transparantie wordt macht onevenwichtig verdeeld, omdat werknemers vaak geen toegang of expertise hebben om te begrijpen hoe beslissingen tot stand komen;
- (3) het risico op bias en discriminatie wordt vergroot, bijvoorbeeld via ratingsystemen die vooroordelen reproduceren; en
- (4) het afleggen van verantwoording wordt bemoeilijkt, doordat bedrijven verantwoordelijkheid kunnen afschuiven op “het systeem” en zo hun eigen rol in besluitvorming verhullen.

De andere kant van RegTech behelst het gebruik van (AI-)systemen ten behoeve van risicobeheersing, het voldoen aan regelgeving (compliance) en de rapportage

hierover (McKinsey, 2025). Hieronder valt bijvoorbeeld de implementatie van het eIDAS-kader van de EU voor elektronische identificatie. In de basis kan dit bijdragen aan “het verbeteren van het voldoen aan regelgeving, het verminderen van de kosten hiervan, en het vergroten van de snelheid en nauwkeurigheid waarmee bekende bedreigingen en opkomende risico’s kunnen worden geïdentificeerd (Bolton en Mintrom, 2023). Het vergroot echter ook de afhankelijkheid van bedrijven van de ICT-bedrijven die de RegTech faciliteren.

4] Binnen organisaties

Op diverse wijzen is de digitalisering omarmd in organisaties en ICT daarmee een kritieke component geworden, van hybride werkplekken en werken in de cloud tot datamanagement en de opkomst van AI-tools. Het afgelopen decennium is er veel geschreven over de invloed van de voortschrijdende digitalisering van organisaties op de machtsverhoudingen daarbinnen. Daarbij worden zowel processen geïdentificeerd die de werknemer meer autonomie, invloed en/of macht geven als mechanismen die het tegenovergestelde bewerkstellingen. Zo bieden zowel de tools voor het thuiswerken als ook draagbare technologie, met name de smartphone, de werkgever nieuwe methoden om werknemers in de gaten te houden (Miele en Tirabeni, 2020).

Binnen bepaalde sectoren is de invloed sterker en verder gevorderd dan in andere. Het meest sprekende voorbeeld is dat van platformwerkers zoals Uberchauffeurs. Alauddin et al. (2025) stellen dat platformwerkers gebrek aan sociale bescherming, algoritmische controle, hevige concurrentie en neerwaartse druk op de lonen ondervinden. Aan de andere kant stellen Pilatti et al. (2024) dat platformwerkers desondanks hun autonomie en onderhandelingspositie kunnen versterken met digitale sociale netwerken, die nieuwe mogelijkheden bieden om informatie te delen, onderhandlungsstrategieën te ontwikkelen en collectieve acties te ondernemen die de door platforms veroorzaakte machtsongelijkheid aanvechten. De vraag is echter in welke mate dit opweegt tegen de door dezelfde netwerken versterkte individualisering en atomisering van mensen (De Bakker et al., 2025).

Imran et al., 2021 beschrijven een aantal casestudies waarin digitalisering het verminderen van formalisering, het verminderen van hiërarchische lagen en het verbeteren van integratie door verschillende afdelingen en medewerkers dichter bij elkaar te brengen vereist(). Deze auteurs stellen dat “informele structuren helpen organisaties de vereiste structurele flexibiliteit te bereiken om wendbaarheid, samenwerking en klantgerichtheid te realiseren.” Uit een aantal

casestudies concluderen Crowston et al. (2025) dat werknemers controle verliezen over routinetaken door de introductie van generatieve AI, maar ook dat sommigen toegang krijgen tot strategischer werk.

Naarmate de digitalisering van processen en organisaties voortschrijdt, wordt ICT steeds meer een kernactiviteit. Daarmee wordt het ook een essentieel onderdeel van de prestaties en een grotere bron van risico's. Om deze reden wordt IT-governance (bijv. wie beslist wat, architectuurprincipes, security en compliance) als onderdeel van corporate governance als noodzakelijker gezien (Caluwe et al., 2024). Empirisch onderzoek laat zien dat de positie van CIO's in de bedrijfshiërarchie stijgt en dat daarmee hun invloed in organisaties toeneemt (Bendig et al., 2022, Schäper et al, 2024). Dit wordt geïllustreerd door de observatie dat in de VS een groeiend percentage van de CIO's direct aan de CEO rapporteert, van 41% in 2015 naar 52% in 2023 (Lin 2024). Dit reflecteert het toegenomen belang van ICT voor de bedrijfsprocessen. Wellicht meer nog dan bij andere rollen in het management is er bij ICT en de CIO sprake van structurele informatie-asymmetrie, aangezien ICT bij uitstek een domein is wat zonder grondige technische kennis mystificeert. Maar ook tussen de ICT-medewerkers van een (water)bedrijf en de technologieleveranciers is in de regel sprake van informatie-asymmetrie (bijvoorbeeld black-box AI,

complexiteit van cloudsystemen), waarbij de leveranciers erin slagen om hun framing van problemen en risico's over te brengen op de CIO (Velusamy, 2026).

Werknemers kunnen we invloed uitoefenen op de IT-ontwikkelingen binnen hun organisatie via de zogenaamde schaduw-IT, hard- en/of software die werknemers op eigen initiatief aankopen en/of installeren buiten de ICT-afdeling om, en die in een aantal gevallen alsnog expliciet worden omarmd en ondersteund door de organisatie (Fürstenau et al., 2021).

Rol van AI in machtsverschuiving

De hierboven beschreven mate van invloed van de grote tech-bedrijven over de informatiestroom en daarmee de prioritering en framing van uitdagingen t.b.v. beleidsvorming, wordt nog versterkt door de opkomst van generatieve AI (Khanal et al., 2025). Zij bieden niet langer alleen (gefilterde en/of selectieve) toegang tot de informatie van anderen, maar zij spelen nu ook een centrale rol in het genereren van de content zelf. Het zijn namelijk "traditionele" en nieuwe grote tech-bedrijven die het AI-speelveld beheersen. De term Big Tech vestigt "de aandacht ... op de unieke schaal waarop deze bedrijven opereren: dankzij de zichzelf versterkende netwerkeffecten, gegevens en infrastructurele voordelen die ze hebben opgebouwd,

kunnen ze concurrenten buitensluiten. Dankzij hun financiële slagkracht hebben deze bedrijven dit voordeel kunnen consolideren in verschillende sectoren, van sociale media tot gezondheidszorg en onderwijs, en in verschillende media..., vaak door middel van strategische overnames. Deze bedrijven proberen hun voordeel te beschermen tegen dreigende regelgeving door middel van lobbywerk en soortgelijke niet-kapitaalgerichte strategieën waarbij ze gebruikmaken van hun diepe zakken" (Kak en Myers West 2023). Hun macht wordt gestut door drie pijlers, namelijk het feit dat zij over de grootste hoeveelheid (gedrags-)data beschikken vanuit hun eigen diensten en door acquisitie van bedrijven die hierover beschikken, dat zij beschikken over de benodigde rekenkracht en -infrastructuur, en door het mede door hen gevoede narratief dat AI positief bijdraagt aan een gewenste positie in het geopolitieke speelveld (Kak en Myers West 2023). Daarnaast dragen ecosysteem lock-in en identiteitsmanagement bij aan hun macht. De groeiende afhankelijkheid van deze beperkte groep bedrijven vormt een kwetsbaarheid. Als zij falen, faalt het systeem, wanneer onvoldoende mitigatiestrategieën zijn toegepast.

Op kleine schaal kan generatieve AI een matigende invloed uitoefenen op de scheefheid van machtsverhoudingen door het verminderen van de informatie-asymmetrie - waarbij de ene partij meer of

betere informatie heeft dan de andere, en daardoor een voordeel heeft in beslissingen of invloed - indien deze voor iedereen toegankelijk is en correcte informatie levert. Generatieve Kunstmatige Intelligentie “kan door middel van zijn krachtige gegevensverwerking, patroonherkenning ... en mogelijkheden voor het genereren van inhoud op verschillende manieren informatieasymmetrie verminderen, waardoor de transparantie van informatie en de kwaliteit van beslissingen worden verbeterd” door bij te dragen aan de toegankelijkheid, integratie en interpretatie van informatie (Zhang en Zhang, 2025). Uiteraard hangen transparantie en kwaliteit o.a. af van aannames m.b.t. de transparantie en kwaliteit van de modellen in trainingsdata. Bovendien kan worden verondersteld dat de asymmetrie voor mensen die niet mee (kunnen) komen in de digitaliseringstrend de asymmetrie alleen maar groter wordt. En ook op grotere schaal kan er een nieuwe asymmetrie ontstaan, tussen de aanbieders van modellen die altijd in zekere tot grote mate een black box zijn en de afnemers.

Op grotere schaal is de dynamiek echter anders, aldus Haroon Sheikh: *“Er zijn politieke wetenschappers die het zo hebben beschreven: democratie bestaat in een smalle strook tussen anarchie en dictatuur. ... Je zou eigenlijk kunnen zeggen dat onze huidige technologische instrumenten ons naar de beide extremen toe drukken.*

Dus socialemediaplatformen duwen ons in de richting van die anarchie.... En aan de andere kant heb je technologieën die ons juist richting dictatuur drukken. Dat is die enorme capaciteit van AI. Als dat vermogen tot surveillance, tot het controleren, tot het beheersen van mensen, Ja, nou, dat zit er op het spel. En ik denk dat in Amerika en in China zie je dat die technologie ook heel duidelijk die kant op wordt gedrukt. Wij moeten dus denk ik gaan nadenken over technologieën die dat midden versterken, die juist de manier van samenleven, die pluralistische tolerant is, die democratisch is. Daar zijn mogelijkheden voor.” (De Ongelooflijke Podcast, 2026).

De opkomst van AI lijkt de machtsconcentratie bij een beperkt aantal grote bedrijven verder te versterken, hoewel er ook open-source en Europese alternatieven zijn, die echter vooralsnog slechts een klein marktaandeel hebben. In een economische analyse concluderen Vipra en Korinek (2023) dat er een natuurlijke trend naar een monopolie van het beste model lijkt te bestaan. Ook elders worden zorgen rondom een “winner-takes-all”-dynamiek geuit (Hern, 2024).

Belang en betekenis voor de watersector

Trend en wenselijkheid

Het bovenstaande poogt een beeld te schetsen van de trend en de perceptie hiervan in academische kringen, zonder direct een waardeoordeel te vellen over de wenselijkheid hiervoor voor de watersector en op andere niveaus, hoewel er wel meningen van individuen doorklinken. In dit slotdeel van het trendalert wordt ingegaan op de betekenis en wenselijkheid.

Op het niveau van de maatschappij zijn er vraagtekens te zetten bij het schijnbare gebrek aan democratische legitimatie bij de beschreven machtsverschuiving en bij de groeiende rol van digitale technologieën in bijna alle aspecten van onze levens. We moeten constateren dat er nauwelijks tegenmachten zijn, en daar deze zich manifesteren (zoals bijvoorbeeld de Europese Commissie), deze altijd achter de feiten aanloopt.

Maar de focus van dit trendalert ligt bij de watersector. Het is uiteindelijk aan de organisaties binnen de sector zelf om te bepalen wat wenselijk voor hen is. Hierbij is een aantal overwegingen te noemen, die daarbij als maatlat gebruikt kunnen worden:

- bijdragen aan het vermogen om aan de taakstelling te voldoen;
- afhankelijkheid als strategisch risico;

- bedrijfswaarden als sociale en ecologische duurzaamheid.

Discours

Binnen waterorganisaties zelf is het denkbaar en plausibel dat een grotere invloed van technologiegedreven processen en belangen in de vorming van besluiten en strategieën leidt tot een versteviging van een technofix-perspectief op de uitdagingen waar de sector voor staat. Met andere woorden, door steeds meer bezig te zijn met een technische en technocratische inrichting van de organisatie, ligt het voor de hand om ook de oplossingen voor de genoemde uitdagingen meer in de technologische hoek te zoeken, ten koste van oplossingen in bijvoorbeeld gedragsverandering en/of regelgeving. Dit discours wordt bovendien sterk gevoed door het externe narratief dat kunstmatige intelligentie oplossingen voor alle problemen kan bedenken waar ons menselijk intellect te beperkt voor is, als we de technologie nog iets verder kunnen ontwikkelen. Het is duidelijk dat technologie een grote bijdrage kan leveren bij het aangaan van bepaalde uitdagingen, maar daarbij geen gegeven dat dit in alle gevallen de gewenste oplossing kan leveren en bovendien geen uitsluiting mag geven *wat de gewenste oplossing is*.

De toegenomen invloed en macht van de ICT-sector in

de beeld-, menings- en besluitvorming en de agendering van onderwerpen (“probleemstroom”) vermindert effectief de invloed van de sector, als we ervanuit gaan dat macht en invloed kunnen worden beschouwd als een taart die op verschillende manieren verdeeld kan worden, maar niet groter wordt. Dit zou kunnen worden gebalanceerd met een grotere inspanning op kennisgedragen lobbyactiviteiten en andere directe politieke beïnvloeding.

Macht en democratie

Er zijn andere modellen denkbaar dan de machtsconcentratie en -vervlechting die we op zich op dit moment zien ontwikkelen. Haroon Sheikh: *“In een recent boek Plurality worden allerlei voorbeelden van over de hele wereld, en met name ook een land als Taiwan naar voren gehaald, die laten zien dat digitale technologie echt ook democratisch kan inzetten.”* (De Ongelooflijke Podcast, 2026).

In dit boek (Weyl et al, 2024) wordt een toekomst voorgesteld waarin:

- technologie de democratie ondersteunt in plaats van haar te ondermijnen;
- diversiteit een productieve kracht wordt in plaats van een bron van verdeeldheid;
- digitale hulpmiddelen samenwerking over grenzen, identiteiten en ideologieën heen ontsluiten;

- burgerparticipatie wordt versterkt, niet vervangen, door AI en algoritmische processen;
- bestuur participatief, open-source en adaptief wordt.

Het lijkt in het belang van de watersector om bij te dragen aan het nastreven van deze of alternatieve modellen die een alternatief bieden voor de machtsconcentratie bij grote techbedrijven om haar eigen controle- en invloedssfeer te maximaliseren en daarbij het grootste handelingsperspectief te hebben bij het hoofd bieden aan de uitdagingen van de komende decennia.

Controle over de technologie

De sterke afhankelijkheid van waterbedrijven van één of een beperkte groep leveranciers met een sterke vendor lock-in kan als een strategisch risico en daarmee als onwenselijk worden beschouwd. Er bestaan diverse alternatieven voor veelgebruikte software die het mogelijk maken om aan de macht van de grote techbedrijven te ontsnappen (zie bijvoorbeeld <https://european-alternatives.eu/>), doordat deze alternatieven niet over de hierboven beschreven platformmacht van bigtech beschikken, veelal een open broncode hebben en/of gebruik maken van data- en bestandsformaten die een overstap naar een ander systeem gemakkelijker maken. Uit dergelijke

alternatieven kan in ieder geval het softwaredeel van de stack - het volledige digitale platform - worden gebouwd. Waar het hierbij mogelijk in enige mate aan ontbreekt, is een samenhangend geheel, waarin al deze software, en de onderliggende hardware, effectief en rimpelloos samenwerken. Dit wil niet zeggen dat er geen adequaat functionerend van te bouwen zou zijn, maar wel dat het gemak, de soepelheid en bijpassende beheerskosten van integrale oplossingen zoals die door de grote techbedrijven worden geboden (met name Microsoft) mogelijk nog niet kunnen worden geëvenaard. Dit vergt o.a. meer focus op kennis en training. De kosten van dit gemak, deze soepelheid en de mogelijk lagere beheerskosten liggen in een vendor lock-in (je kunt niet gemakkelijk overstappen), levenscyclusafhankelijkheid (de aanbieder bepaalt in feite wanneer je naar een volgende versie of opvolger overstapt), etc. Desalniettemin bieden deze en andere alternatieven de mogelijkheid aan de watersector om hun afhankelijkheid van de grote techbedrijven en daarmee de macht hiervan over hen te verminderen.

Bovendien wordt er gewerkt aan integratie, bijvoorbeeld in het Eurostack-initiatief (Eurostack, 2026). Dit streeft "een digitaal soeverein Europa na gebouwd op onderling verbonden lagen van geavanceerde technologieën, variërend van halfgeleiders en kunstmatige intelligentie (AI) tot cloudcomputing en kwantumsystemen. Deze

benadering geeft prioriteit aan duurzaamheid, inclusiviteit en interoperabiliteit, zodat Europa's digitale toekomst in lijn blijft met zijn democratische waarden, doelstellingen voor sociale gelijkheid en economische ambities. Cruciaal is dat de strategie erkent dat volledige zelfvoorziening in een geglobaliseerde wereld noch haalbaar noch wenselijk is. In plaats daarvan stimuleert het EuroStack-initiatief het opbouwen van strategische capaciteiten, terwijl het tegelijkertijd profiteert van nuttige internationale samenwerkingen."

Het EuroStack-model bevordert een evenwichtiger machtsverhouding door kleinere bedrijven toegang te geven tot geavanceerde technologieën, waardoor een gelijk speelveld ontstaat dat ondernemerschap en innovatie stimuleert. Door kennisdeling en inclusiviteit te bevorderen, wil het initiatief van Europa's digitale economie een ecosysteem maken dat duurzame waarde creëert in plaats van deze enkel te onttrekken.

Informatie-asymmetrie en digitale autonomie voor de drinkwaterbedrijven

Er ligt handelingsperspectief in het actief verkleinen van de informatie-asymmetrie tussen aan de ene kant waterorganisaties en aan de andere kant de grote techbedrijven. Te denken valt aan:

- interne kennisopbouw en transparantie, wat onder andere inhoudt dat wordt gezorgd dat architectuur, keuzes en risico's begrijpelijk zijn voor MT en business, niet alleen voor IT;
- focus op vendor management, waarbij wordt gestreefd leveranciers niet het probleem en de oplossing tegelijk te laten definiëren, maar te werken met eigen kaders, second opinions en/of duidelijke exit-strategieën;
- voorkomen dat keuzes ad-hoc of leverancier-gedreven worden gemaakt door heldere governance en standaardisatie van de architectuur, security-eisen en besluitvorming vastleggen.

Het hierboven beschrevene heeft niet alleen betrekking op machts- en invloedbalansen, maar ook meer in praktische zin op het vermogen om de in toekomst keuze- en handelingsruimte te hebben voor wat betreft digitale technieken, vanwege mogelijke lock-ins en pad afhankelijkheden.

Hoewel AI wordt voorgesteld als een nieuwe, disruptieve infrastructuur, is het volgens Brennan et al. (2025) vooral een oplossing die waarde en expertise extraheert uit alle hoeken van de samenleving. Deze bewering moet ook beschouwd worden in de context van de drinkwaterbedrijven. Wordt Microsoft de toegangspoort

tot, de hoeder of zelfs de (mede-)eigenaar van de drinkwaterkennis en -expertise wanneer die niet langer uit de hoofden van gepensioneerde medewerkers kan worden geput? Van de inzichten over de eigen zuivering of het eigen distributienetwerk die uit AI-analyses voortkomt? Verliest de sector hiermee iets wezenlijks? Of profiteert de sector juist van een situatie waarin alles bij een aanbieder ligt en er hiermee zoveel mogelijk inzichten uit zoveel mogelijk data kunnen worden geëxtraheerd?

De EU drinkwaterriichtlijn (Europese Commissie, 2020) schrijft rapportage over o.a. waterkwaliteitsparameters n lekverliezen voor en stimuleert daarbij de rol van digitale platformen, aangezien kwaliteitsbewaking, gegevenspublicatie en risicogestuurd beheer steeds vaker worden verweven met clouddiensten en analysetools. Waterbedrijven kunnen ervoor kiezen zich hierbij afhankelijk maken van de grote techbedrijven om aantoonbaar te maken dat zij voldoen aan de regelgeving m.b.t. integriteit van datastromen, veilige publicatie, herkomst.

Concluderend

Door de voortschrijdende digitalisering en versterkt door de recente opkomst van AI concentreert macht zich bij een kleine groep technologiebedrijven. Het is aan te bevelen dat de watersector voorkomt dat zij daardoor

afhankelijk wordt en controle over haar eigen kennis en keuzes verliest. De sector moet nadenken over vragen als: waar accepteer je afhankelijkheid, waar bouw je autonomie, en hoe regel je data-eigenaarschap?

Gebruik van AI

Bij het schrijven van dit trendalert is in aanvulling op de traditionele benadering van literatuuronderzoek gebruik gemaakt van generatieve AI bij het zoeken naar informatie en bronnen en ook bij het schrijven van een eerste versie van een aantal paragrafen. Alle beweringen en bronnen zijn gecontroleerd, gegenereerde teksten zijn voor het overgrote deel weggegooid en de resterende zijn geredigeerd. De lijn van het verhaal en het merendeel van de paragrafen zijn geschreven door de auteur.

Meer informatie

- Alauddin, F. D. A., Aman, A., Ghazali, M. F., & Daud, S. (2025). The influence of digital platforms on gig workers: A systematic literature review. *Heliyon*, 11(1). [The influence of digital platforms on gig workers: A systematic literature review - ScienceDirect](#)
- De Bakker, E., L. van Kampen en R. van Belkom (2025) Digitaal vervlochten, maar ook verbonden? De toekomst van sociale cohesie in het licht van

- digitalisering, ongelijkheden en individualisering. Sociaal en Cultureel Planbureau en Stichting Toekomstbeeld der Techniek. <https://www.scp.nl/documenten/2025/02/13/digitaal-vervlochten-maar-ook-verbonden>
- Bendig, D., Wagner, R., Jung, C., & Nüesch, S. (2022). When and why technology leadership enters the C-suite: An antecedents perspective on CIO presence. *The Journal of Strategic Information Systems*, 31(1), 101705. [When and why technology leadership enters the C-suite: An antecedents perspective on CIO presence - ScienceDirect](#)
- Bolton, M., & Mintrom, M. (2023). RegTech and creating public value: opportunities and challenges. *Policy Design and Practice*, 6(3), 266-282. [Full article: RegTech and creating public value: opportunities and challenges](#)
- Kate Brennan, Amba Kak, and Sarah Myers West, (2025) Artificial Power: AI Now 2025 Landscape, AI Now Institute, <https://ainowinstitute.org/2025-landscape>, bezocht op 3 september 2025.
- BTO Trendalert (2018) Netneutraliteit. BTO 2018.101
- BTO Trendalert (2020) Lobbycratie. BTO 2021.010
- Budaghyan, A. (2025) Tech Diplomacy: Reshaping Global Power Dynamics? <https://evnreport.com/creative-tech/tech-diplomacy-reshaping-global-power-dynamics/>, bezocht op 13 januari 2026.

- Caluwe, L., Wilkin, C. L., De Haes, S., & Huygh, T. (2024). Board roles required for IT governance to become an integral component of corporate governance. *International Journal of Accounting Information Systems*, 54, 100694.
- Clark, S. (2025) Microsoft didn't cut services to International Criminal Court, its president says. Politico. <https://www.politico.eu/article/microsoft-did-not-cut-services-international-criminal-court-president-american-sanctions-trump-tech-icc-amazon-google/>, bezocht op 25 september 2025
- Crowston, K., Bolici, F., & e del Lazio Meridionale, C. (2025). Deskilling and upskilling with generative AI systems. *Proceedings of the iConference*.
- De Lacy-Brown, N. P. Czulak en L. Moylan Burke (2025) NIS2 directive explained: Part 3 – Supply chain security. <https://www.dlapiper.com/en/insights/publications/2025/12/nis2-directive-explained-part-3-supply-chain-security>, bezocht op 10 maart 2026.
- Denniss, E., & Lindberg, R. (2025). Social media and the spread of misinformation: infectious and a threat to public health. *Health promotion international*, 40(2), daaf023.
- Europese Commissie (2020) Directive (EU) 2020/2184 of the European Parliament and of the Council of 16 December 2020 on the quality of water intended for human consumption (recast) <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2020/2184/oj/eng>, bezocht op 11 maart 2026.
- Europese Commissie (2024) Artificial Intelligence in healthcare. https://health.ec.europa.eu/ehealth-digital-health-and-care/artificial-intelligence-healthcare_en, bezocht op 30 maart 2026.
- Europese Commissie (2025) Commission finds Apple and Meta in breach of the Digital Markets Act. https://digital-markets-act.ec.europa.eu/commission-finds-apple-and-meta-breach-digital-markets-act-2025-04-23_en, bezocht op 28 augustus 2025.
- Europese Commissie (2026a) About the Digital Markets Act. https://digital-markets-act.ec.europa.eu/about-dma_en, bezocht op 11 maart 2026.
- Europese Commissie (2026b) The Digital Services Act. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-services-act>, bezocht op 11 maart 2026.
- Europese Commissie (2026c) AI Act. <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/regulatory-framework-ai>, bezocht op 11 maart 2026.
- Eurostack (2026) <https://www.euro-stack.info/>, bezocht op 11 maart 2026.
- Europese Unie (2007) Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie. <https://eur-lex.europa.eu/NL/legal-content/summary/treaty-on-the-functioning-of-the-european-union.html>, bezocht op 11 maart 2026.
- Fürstenau, D., Rothe, H., & Sandner, M. (2021). Leaving the Shadow: A Configurational Approach to Explain Post-identification Outcomes of Shadow IT Systems: D. Fürstenau et al. *Business & information systems engineering*, 63(2), 97-111.
- Graef, I., & Bostoen, F. (2025). A typology of platform power and its regulation. *Information, Communication & Society*, 1-15.
- Gritsenko, D., & Wood, M. (2022). Algorithmic governance: A modes of governance approach. *Regulation & Governance*, 16(1), 45-62.
- Hall, J. (2026) AI Is Making The Climate Crisis Worse. It Could Also Help Fix It. <https://atmos.earth/climate-solutions/ai-is-making-the-climate-crisis-worse-it-could-also-help-fix-it/>, bezocht op 30 maart 2026.
- Hern (2024) UK has real concerns about AI risks, says competition regulator. *The Guardian*, <https://www.theguardian.com/technology/2024/apr/11/uk-has-real-concerns-about-ai-risks-says-competition-regulator>
- ICFJ 2025) Disarming Disinformation – United States. https://www.icfj.org/sites/default/files/2025-09/ICFJ_Disarming%20Disinformation%20Research_United%20States%20Case%20Study.pdf
- Imran, F., Shahzad, K., Butt, A., & Kantola, J. (2021). Digital transformation of industrial organizations:

- Toward an integrated framework. *Journal of change management*, 21(4), 451-479.
- Integrity Watch EU (2025) Commission meetings. <https://www.integritywatch.eu/ecmeetings.php>, bezocht op 27 augustus 2025.
  - Van Iperen, R. (2025) Eigen planeet eerst. Uitgeverij Thomas Rap.
  - Kak, A. en S. Myers West (2023) AI Now 2023 landscape Confronting Tech Power. AI Now Institute, <https://ainowinstitute.org/publications/research/2023-landscape-confronting-tech-power>, bezocht op 3 september 2025
  - Katzenbach, C. (2021). "AI will fix this"—the technical, discursive, and political turn to AI in governing communication. *Big Data & Society*, 8(2), 20539517211046182.
  - Khanal, S., Zhang, H., & Taeihagh, A. (2025). Why and how is the power of Big Tech increasing in the policy process? The case of generative AI. *Policy and Society*, 44(1), 52-69.
  - Laaksonen, S. M., & Frig, M. (2026). Narratives of Indispensability and Infrastructural Solutionism of AI Companies. In *AI Infrastructures and Sustainability: Expanding Perspectives on Automation, Communication and Media* (pp. 165-188). Cham: Springer Nature Switzerland.
  - Lin (2024) AI Puts CIOs in the Spotlight, Right Next to the CEO. The Wall Street Journal. <https://www.wsj.com/articles/ai-puts-cios-in-the-spotlight-alongside-the-ceo-efa2f9d2>
  - Luitse, D. (2024). Platform power in AI: The evolution of cloud infrastructures in the political economy of artificial intelligence. *Internet Policy Review*, 13(2), 1-44.
  - Madiega, T. (2020) Digital sovereignty for Europe. EPRS Ideas Paper. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BR/IE/2020/651992/EPRS_BRI\(2020\)651992_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BR/IE/2020/651992/EPRS_BRI(2020)651992_EN.pdf), bezocht op 8 april 2026
  - Di Marco, D., S. Thabit Gonzalez, A. Kotsev. A. Friis-Christensen, M. Minghini & M. King (2025) Open but Not Powerless: Towards a Common Understanding of EU Digital Sovereignty. <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC144908>, bezocht op 9 april 2026.
  - Martijn, M. (2025) De 'coup' van Elon Musk in de VS bedreigt ook Europa. Wie vormt een tegenwicht tegen big tech? <https://decorrespondent.nl/15873/de-coup-van-elon-musk-in-de-vs-bedreigt-ook-europa-wie-vormt-een-tegenwicht-tegen-big-tech/2e03427d-fb11-0771-3dd1-7ef44c5e2a31>, bezocht op 10 maart 2026.
  - Mateescu, A. en Nguyen, A. (2019) Explainer: Algorithmic Management in the Workplace. Data & Society Research Institute. https://datasociety.net/wp-content/uploads/2019/02/DS_Algorithmic_Management_Explainer.pdf
  - McKinsey (2025) What is RegTech? <https://www.mckinsey.com/featured-insights/mckinsey-explainers/what-is-regtech>, bezocht op 11 maart 2026.
  - Miele, F., & Tirabeni, L. (2020). Digital technologies and power dynamics in the organization: A conceptual review of remote working and wearable technologies at work. *Sociology Compass*, 14(6), e12795.
  - NOS (2025) Albanië maakt AI minister van Aanbestedingen in strijd tegen corruptie. <https://nos.nl/artikel/2582112-albanie-maakt-ai-minister-van-aanbestedingen-in-strijd-tegen-corruptie>, bezocht op 25 september 2025.
  - De Ongelooflijke Podcast (2026) #292 - De (duistere) denkbeelden achter Big Tech (met Haroon Sheikh en Stefan Paas). 8 maart 2026. <https://www.nporadio1.nl/podcasts/de-ongelooflijke-podcast/138106/292-de-duistere-denkbeelden-achter-big-tech-met-haroon-sheikh-en-stefan-paas>
  - Papaevangelou, C., & Siapera, E. (2025). State, platform capitalism and infrastructural power: Microsoft's data centres in Greece 2.0. *Platforms & Society*, 2, 29768624251323325

- Pilatti, G. R., Pinheiro, F. L., & Montini, A. A. (2024). Systematic literature review on gig economy: Power dynamics, worker autonomy, and the role of social networks. *Administrative Sciences*, 14(10), 267.
- Quel, M. (2025) Trump's sanctions on ICC prosecutor have halted tribunal's work. <https://apnews.com/article/icc-trump-sanctions-karim-khan-court-a4b4c02751ab84c09718b1b95cbd5db3> , bezocht op 30 maart 2026
- Rijksoverheid (2025) Nieuwe visie legt fundament voor een autonome en soevereine digitale overheid <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2025/12/12/nieuwe-visie-legt-fundament-voor-een-autonome-en-soevereine-digitale-overheid> bezocht op 10 maart 2026
- Schäper, T., Bendig, D., Foegen, J. N., & Wagner, R. (2025). Shaping innovation outcomes: The role of CIOs for firms' digital exploration. *Journal of Information Technology*, 40(1), 35-54.
- Srnicek, Nick (2017) The challenges of platform capitalism: understanding the logic of a new business model. <https://www.ippr.org/articles/the-challenges-of-platform-capitalism>, bezocht op 27 augustus 2025.
- UU Verdieping (zonder datum) De desinformatie business. <https://www.uu.nl/organisatie/verdieping/de-desinformatie-business>, bezocht op 10 maart 2026.
- Velusamy, D. (2026) Does vendor influence turn into CIO bias? <https://www.cio.com/article/4133234/does-vendor-influence-turn-into-cio-bias.html> , bezocht op 11 maart 2026.
- Vipra, J., & Korinek, A. (2023). Market concentration implications of foundation models. Brookings Center on Regulation and Markets Working Paper #9, <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2023/09/Market-concentration-implications-of-foundation-models-FINAL-1.pdf>
- Weyl, E.G., A. Tang en Community (2024) Plurality: The Future of Collaborative Technology and Democracy. <https://plurality.net/>
- Wikipedia (2025a) Microsoft Corp. v European Commission. https://en.wikipedia.org/wiki/Microsoft_Corp._v_European_Commission, bezocht op 28 augustus 2025.
- Wikipedia (2025b) Antitrust cases against Google by the European Union. https://en.wikipedia.org/wiki/Antitrust_cases_against_Google_by_the_European_Union, bezocht op 28 augustus 2025.
- Wikipedia (2026) Platform capitalism. https://en.wikipedia.org/wiki/Platform_capitalism, bezocht op 10 maart 2026.
- Yeung, K. (2018). Algorithmic regulation: A critical interrogation. *Regulation & governance*, 12(4), 505-523.
- Zhang, C., & Zhang, H. (2025). The impact of generative AI on management innovation. *Journal of Industrial Information Integration*, 44, 100767.
- Zuboff, S. (1988). *In the age of the smart machine: The future of work and power*. Basic Books, Inc.
- Zuboff, S. (2019). *The Age of Surveillance Capitalism: The Fight for a Human Future at the New Frontier of Power*. New York: PublicAffairs.

Keywords

ICT, macht

Auteur

Peter van Thienen

Kwaliteitsborger

Sabrina Keinemans en René ter Haar

Opdrachtgever

KWR Waterwijs | Verkennend Onderzoek

Projectnummer

404300/143/002

